

Prof. Dr. Muhammet ÖZEKES

**SORULAR - ŞEMALAR - ÖRNEKLERLE
TEMEL HUKUK BİLGİSİ**

“Hukuka hâkim olan, hukuku hâkim kılan ve
hukuku hâkim olan her şeye hâkim olur”

9. Bası

İÇİNDEKİLER

9. BASIYA ÖNSÖZ	VII
1. BASIYA ÖNSÖZ	IX
İÇİNDEKİLER.....	XIII
KONULARIN SİSTEMATİK PLANI.....	XXV
SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA	XXXIX
KISALTMALAR.....	XLV
GİRİŞ.....	1
1. Hukuk başlangıcı veya hukuka giriş derslerinin temel amacı nedir?	1
2. İyi bir hukukçu olmak için en baştan nelere dikkat etmek gerekir? İyi bir hukuk bilgisinin ve iyi bir hukukçu olmanın temel formülü nedir?	2
3. Hukuk başlangıcı dersinde nasıl bir yöntem izlenecektir? Hangi yöntemle bu dersi öğrenmek uygundur?	7
§ 1. HUKUKUN EN TEMEL KAVRAMLARI (TEMEL HUKUK BİLGİSİ İÇİN BAŞLANGIÇ)	11
4. “Hak” nedir?.....	11
5. Hak sahipliği ve hakkın kullanılması genel olarak neyi ifade etmektedir?.....	11

6.	<i>Hakkın tanımı üzerinde ittifak edilmediği ve bu konuda tek bir bakış açısının olmadığı yukarıda belirtildi. Hak nasıl açıklanmaktadır, bu konudaki temel görüşler nelerdir?.....</i>	12
7.	<i>Hak ve ödev arasında nasıl bir ilişki vardır?.....</i>	14
8.	<i>“Hukuk” nedir? .....</i>	14
9.	<i>Hukuk neyi gerçekleştirmeyi amaçlar?.....</i>	16
10.	<i>Hukukun temeli ve kaynağı nedir? .....</i>	17
11.	<i>Hukukun tek bir anlamı mı vardır?.....</i>	18
12.	<i>Hukuki Pozitivizm ve Doğal Hukuk Karşıtlığından Ne Anlaşılması Gerekir? Yaşayan Hukukta Bu Kuramların Etkileri Ne Şekilde Hissedilebilir?.....</i>	20
13.	<i>“Adalet” nedir?.....</i>	23
14.	<i>Adalet kavramı içinde neler yer almaktadır? .....</i>	27
15.	<i>Çok sık vurgulanan dağıtıcı ve denkleştirici adalet ne demektir? .</i>	28
16.	<i>Eşitlik, aynı zamanda adaleti sağlar mı? .....</i>	29
17.	<i>Hak, hukuk ve adalet arasında nasıl bir ilişki vardır?.....</i>	30
§ 2.	HAK KAVRAMI İLE İLGİLİ TEMEL BİLGİLER	31
18.	<i>Hakkın türleri genel olarak nelerdir?.....</i>	31
19.	<i>Kamu hakları ve özel haklar ayrımı hangi esasa dayanmaktadır? .....</i>	31
20.	<i>Kamu hakları kendi içinde hangi alt ayrımlara tâbidir? .....</i>	32
21.	<i>Özel haklar kendi içinde hangi alt ayrımlara tâbidir?.....</i>	33
22.	<i>Niteliğine göre özel haklar nelerdir?.....</i>	33
23.	<i>Konularına göre özel haklar nelerdir?.....</i>	34
24.	<i>Etkilerine göre özel haklar nelerdir?.....</i>	35
25.	<i>Devrine göre özel haklar nelerdir? .....</i>	36
26.	<i>Bir hakkın sahibi ve süjesi kim olabilir? Sahipsiz hak olabilir mi?37</i>	
27.	<i>Gerçek ve tüzel kişi kimdir ve bunlar nasıl hak sahibidir? .....</i>	37
28.	<i>Hak sahibi olan gerçek ve tüzel kişiler, haklarını nasıl kullanabilirler? Her hak sahibi hakkını doğrudan kullanabilir mi? .....</i>	38
29.	<i>Bir hak genel olarak nasıl kazanılır veya kaybedilir? .....</i>	39

30. Bir hakkın kazanılmasında ve kaybedilmesinde kişinin iyiniyetli olması önem taşır mı?	39
31. Hakların kullanılması bakımından, genel bir sınırlama söz konusu mudur?	40
32. Dürüstlük kuralı nedir, iyiniyetten bir farkı var mıdır?.....	41
33. Hakkın kötüye kullanılması neyi ifade etmektedir?	41
34. Kanuna karşı hile ve böyle bir davranışın sonucu nedir?.....	44
35. Ölçülülük (Oranlilik) İlkesi Nedir ve Hangi Hukukî Sorunlarda/Konularda İşlev Görür?.....	44
§ 3. HUKUK KAVRAMI İLE İLGİLİ TEMEL BİLGİLER	47
36. Toplumsal düzen kuralları, sadece hukuk kurallarından mı oluşur?	47
37. Toplumsal düzen kuralı olarak din kuralları nedir?	48
38. Toplumsal düzen kuralı olarak ahlâk kuralları nedir?	48
39. Toplumsal düzen kuralı olarak görgü kuralları nedir?	49
40. Hukuk kurallarının diğer toplumsal düzen kurallarıyla benzerlik ya da farklılığı nedir?	49
41. Hukuk tekil bir yapıyı mı ifade etmektedir; yoksa, hukuk da kendi içinde alt bölümlere ya da ayrımlara tâbi tutulabilir mi? ...	50
42. Kamu hukuku – özel hukuk ayrımı neye dayanmaktadır ve bu alanlar neyi düzenlemektedir?	51
43. Kamu hukukunun alt dalları nelerdir?	52
44. Özel hukukunun alt dalları nelerdir?	54
45. Karma hukuk alanı denildiğinde ne anlaşılmalıdır?	57
46. Maddî hukuk – şekli hukuk ayrımı neyi ifade etmektedir ve bu ayrım neye göre yapılmaktadır?	58
47. Tüm ülkeler aynı hukuk anlayışına ve sistemine mi sahiptirler? Aynı değilse, farklı hukuk düzenlerinin ortak özellikleri mevcut mudur?	59
48. Farklı hukuk sistemleri nelerdir ve temel özellikleri nedir?	59
49. Uluslararası hukuk ve uluslarüstü hukuk neyi ifade etmektedir? .	64
50. Türk Hukuku hangi hukuk sistemi içinde yer almaktadır?	64

51. Pozitif hukukun kaynakları nelerdir?.....	65
52. Yazılı kaynaklar nasıl kategorize edilebilir ve bunlar arasında bir öncelik sırası var mıdır?.....	66
53. Yazılı hukuk kaynakları nelerdir ve hangi özellikleri taşımaktadır?.....	70
54. Yazılı olmayan hukuk kaynakları nelerdir?	75
55. İçtihat ya da içtihat hukuku neyi ifade etmektedir?	76
56. Hukukun bu kaynakları arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?.....	77
§ 4. HUKUK KURALLARININ YAPISI - ÖZELLİKLERİ VE ORTAYA ÇIKIŞI	79
57. Hukuk kurallarının temel özellikleri nelerdir?.....	79
58. Bir hukuk kuralının yapısı, unsurları nelerdir ve kural neleri içermektedir?	80
59. Soyut ve genel bir hukuk kuralı, somut bir olaya nasıl uygulanmaktadır?	81
60. Hukuk kuralı tek tür müdür ya da hukuk kuralı amacı ve şekline göre farklılık gösterir mi?	82
61. Kural koymanın ve kanun yapmanın bir tekniği var mıdır?	84
62. Kanunlaştırma ne demektir ve kanun yapmanın amacı nedir?	84
63. Bir kanunun ya da kanun hükmünün içeriği nasıl belirlenir, neye göre düzenlenir?	85
64. Başarılı bir kanunlaştırma faaliyetinde nelere dikkat edilmelidir?	86
65. Bir kanunlaştırma süreci hangi aşamalardan geçerek gerçekleşir?	86
§ 5. HUKUKUN UYGULANMASI	89
66. Hukukun uygulanmasından genel olarak ne anlaşılmalıdır?.....	89
67. Hukukun yer bakımından uygulanması ne demektir?.....	90
68. Hukukun zaman bakımından uygulanması ne demektir?.....	91
69. Kanunlar ne zaman yürürlüğe girmiş sayılır ve uygulanabilir? ...	92

70. Yürürlükte olan bir kanun ne zaman yürürlükten kalkmış kabul edilecektir?.....	93
71. Bir kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren gerçekleşen olaylara mı uygulanır, yoksa daha önceki olaylara da uygulanması mümkün müdür? Yani, kanunlar geriye yürür mü?.	94
72. Aynı anda yürürlükte olan birden fazla hukuk kuralı aynı konuyu düzenliyorsa, hangisi esas alınacaktır? Böyle bir durumda yürürlük tarihinin önce veya sonra olması önemli midir?.....	95
73. Hukukun anlam yönünden uygulanması ne demektir?.....	97
74. Temel yorum türleri nelerdir? Kuralı kimler anlam bakımından yorumlayabilir?.....	98
75. Yorum yapılırken, kullanılacak temel yorum yöntemleri nelerdir?	99
76. Yorum yapılırken bu yöntemler yanında hangi mantık kurallarına uyulmalıdır?	102
77. Yorumun önemi nedir ve nasıl yorum yapılmalıdır?	108
78. Eğer olaya uygulanacak bir kanun hükmü, bir kural yoksa bu durumda ne yapılacaktır? Böyle bir durumda uyumsuzluğun akıbeti ne olacaktır?.....	110
79. Kanun koyucu bilinçli olarak bir boşluk bırakmışsa ya da açıkça hüküm olmasa dahi örtülü olarak kurala bir anlam verilebiliyorsa yine de boşluktan söz edilebilir mi?.....	111
80. Bir boşluk söz konusu ise, ne yapılmalıdır, nasıl karar verilmelidir?	112
81. Hâkimin hukuk yaratması ile takdir yetkisini kullanması aynı şey midir?	114
82. Hâkime takdir yetkisi tanınan hallerde, hâkim bu yetkiyi nasıl kullanılmalıdır?	115
§ 6. HUKUKTA YAPTIRIM VE HAKLARIN KORUNMASI....	117
83. Hukukta çok önemli olan yaptırım kavramından ne anlamak gerekir?.....	117
84. Yaptırımın amacı ya da işlevi nedir?.....	117

85. Yaptırım türleri nelerdir, aralarında nasıl bir ilişki vardır?.....	118
86. Ceza yaptırımı nedir?.....	118
87. Tazminat yaptırımı nedir?.....	119
88. Aynen teslim ve aynen ifa nasıl bir yaptırımdır?.....	120
89. Bir yaptırım olarak hukuka aykırılığın ortadan kaldırılması veya önlenmesi nasıl gerçekleşir?	120
90. Yaptırım olarak “geçersizlik” denildiğinde ne anlamak gerekir ve geçersizlik tek tip midir?	121
91. Yaptırım olarak hak kaybı ne anlama gelmektedir?.....	124
92. Yaptırımların uygulanmasında ve hakların ihlâl edilmesi durumunda, hakların korunması nasıl gerçekleşmektedir?.....	124
93. Hakların doğrudan hak sahibi eliyle korunması hangi durumlarda söz konusu olur?.....	125
94. Meşru müdafaa nedir ve hangi sınırlar içinde mümkündür?	125
95. Zorunluluk (ızdırar) hâli hangi durumlarda söz konusudur?.....	126
96. Kuvvet kullanılarak hakkın korunması hangi şartlarda söz konusudur?.....	127
97. Hakkın asıl koruma şekli olan kamu eliyle, devlet gücüyle koruma nasıl gerçekleşmektedir?	128
98. Bu iki yol dışında (yani sahibi eliyle korunması ya da devlet organlarınca korunması), hakkın korunması bakımından başka yollar var mıdır?.....	129
99. Hakkın korunması yöntemlerini karşılaştırdığımızda, aralarındaki ilişkiyi nasıl açıklayabiliriz ve hakkın korunması için nasıl bir yol izlenmesi uygundur?	130
§ 7. UYUŞMAZLIK VE UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ	131
100. Anlaşmazlık ya da uyuşmazlık nedir?.....	131
101. Uyuşmazlık çıkması durumunda, bunun giderilmesi için ne yapılmalıdır?	131
102. Uyuşmazlıkları çözmek bakımından hangi yöntemler kullanılmaktadır?	132
103. Uyuşmazlık çözüm yöntemleri bakımından bir derecelendirme yapmak mümkün müdür?.....	134

104. Yargılama yapılarak uyuşmazlığın çözümü ile yargılama yapmadan uyuşmazlığın çözümü arasındaki temel farklılık nedir?	135
105. Bu açıklamalar çerçevesinde, arabuluculuk ve uzlaştırmanın, sorun çözmedeki temel yaklaşımı nedir?.....	136
106. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin yargısal çözüm yollarına göre yararları nelerdir?.....	137
107. Uyuşmazlıkları önlemek ve çözmek bakımından hukukçunun temel görevleri nelerdir?	139
108. Hakkı ihlâl edilen bir kimsenin hak arama özgürlüğü ve hukukî korunma talebi neyi ifade etmektedir?.....	140
109. Hak arama sonunda kişinin elde edeceği koruma nasıl bir koruma olacaktır? Hakkın acilen korunması gereken durumlarda kişilere sunulan farklı hukukî imkânlar var mıdır?	143
110. Devlet hak dağıtımından kaçınabilir mi veya hak arama özgürlüğünü ortadan kaldırmak mümkün müdür?.....	144
§ 8. YARGI VE HUKUKÎ KORUMA TÜRLERİ	147
111. Türk yargı teşkilâtının temel yapılanması nasıldır?.....	147
112. Bu yargı kolları arasında bir hiyerarşi veya üstünlük var mıdır?	148
113. Adli yargının konusunu neler oluşturmaktadır?.....	150
114. Bu yargı kollarındaki mahkeme (yargı) teşkilâtını inceleyecek olursak, öncelikle adli yargı kolu içinde medenî yargı bakımından mahkeme teşkilâtı nasıldır?.....	150
115. Adli yargının diğer bir alt dalı olan ceza yargısındaki mahkeme teşkilâtı nasıldır?	158
116. Ayrı bir yargı kolu olarak idarî yargının konusunu neler oluşturmaktadır?	162
117. İdarî yargı teşkilâtı nasıl bir yapılanmaya sahiptir?	163
118. Anayasa yargısının işlevi nedir ve nasıl yapılanmıştır?.....	165
119. Yargı ve hukukî koruma türleri neye göre ayrılmaktadır ve bu konuda temel ölçü nedir?	166
120. Nihai ve geçici hukukî koruma ne anlama gelmektedir?	167
121. Medenî yargıda nihai hukukî koruma nasıl gerçekleşmektedir?..	168

122. Medenî yargıda geçici hukukî koruma nasıl gerçekleşmektedir? .	170
123. Ceza yargısında nihai hukukî koruma nasıl gerçekleşmektedir?.	172
124. Ceza Yargısında geçici hukukî korumalar (koruma tedbirleri) nasıl gerçekleşmektedir?	173
125. Anayasa yargısında nihai hukukî koruma nasıl gerçekleşmektedir?	174
126. Anayasa yargısında geçici hukukî koruma (yürürlüğün durdurulması) nasıl gerçekleşmektedir?.....	176
127. İdarî yargıda nihai hukukî koruma nasıl gerçekleşmektedir?	177
128. İdarî yargıda geçici hukukî koruma (yürütmenin durdurulması) nasıl gerçekleşmektedir?.....	178
129. Değişik yargı alanlarındaki yargılama faaliyetleri karşılaştırıldığında bunlar arasındaki benzerlik ve farklar için ne söylenebilir?	179
§ 9. BAZI ÖNEMLİ KAVRAM VE KURUMLAR.....	181
130. Hukuktaki temel kavram ve kurumları açıklamak üzere ve onlara temel teşkil edecek bir sistemden bahsedilebilir mi?.....	181
131. Hukukun temel kavramlarını sırasıyla tanımlamaya başlarsak, “hukukî olay” nedir?.....	183
132. “Hukukî fiil” ne demektir?.....	183
133. “Hukukî işlem” neyi ifade etmektedir?	184
134. İrade beyanının sayısına göre hukukî işlemler nasıl sınıflandırılmaktadır?	186
135. Etkileri bakımından hukukî işlemler nasıl sınıflandırılmaktadır?	188
136. Yasama işlemi nasıl bir hukukî işlemidir?.....	188
137. İdarî işlem nasıl bir hukukî işlemidir?	189
138. İdarî işlemleri gerçekleştiren idare nasıl bir yapılanmaya ve teşkilâta sahiptir?.....	190
139. Usûlî işlemler nasıl hukukî işlemlerdir?	193
140. Kişiliği ilgilendiren işlemler nasıl hukukî işlemlerdir?	194
141. Malvarlığını ilgilendiren işlemler nasıl hukukî işlemlerdir?.....	194

142. Hüküm ifade edeceği an bakımından hukukî işlemler nasıl sınıflandırılmaktadır?	197
143. Oldukça geniş bir uygulama alanı olan, “borç”, “borç ilişkisi” ne anlama gelmektedir?.....	198
144. Borç ilişkisi nasıl bir sorumluluk doğurmaktadır?.....	199
145. Borç ilişkisinin (borcun) kaynağı ya da kaynakları nedir?.....	199
146. Borç kaynağı olarak sözleşme nedir?.....	200
147. Borç kaynağı olarak haksız fiil nedir?.....	201
148. Borç kaynağı olarak sebepsiz zenginleşme nedir?.....	202
149. Sorumluluk bakımından önem taşıyan kusur neyi ifade etmektedir?.....	204
150. Hukukun konusu olarak eşya nedir ve hukuk bakımından neden önemlidir?	205
151. Eşya ile ilgili olarak aynî hak ne demektir?.....	206
152. Bir şey üzerinde sadece fiilî hâkimiyeti bulunup da tam olarak hak sahibi olmamak mümkün müdür?.....	207
153. Bir hakkın güvence (teminat) altına alınması ne anlama gelmektedir?.....	207
154. Hukukta pek çok hakkın kullanımı sürelerle bağlanmıştır; bu çerçevede hukukta süre denildiğinde ne anlaşılmaktadır?.....	209
155. Ceza hukukuna hâkim olan genel ilkeler nelerdir?	211
156. Yargılama hukukunda göz önünde bulundurulması gereken temel ilkeler nelerdir?.....	212
157. İspat ve delil ne demektir, önemi nedir?.....	214
158. Birçok yönden önemli olan belge ne demektir? Senetle belge aynı şey midir?	216
159. Belge ve senedin ispat gücü, diğer delillerden farklı mıdır?.....	217
160. Senet türleri nelerdir?	218
161. Borç senedi ne demektir?.....	219
162. Kıymetli evrak nedir?.....	220
163. Tacir kimdir?	222

§ 10. HUKUKTA METOD	225
164. <i>Hukukta metoddan söz edildiğine göre, hukuk gerçekten bilim midir?.....</i>	225
165. <i>Hukukî bir sorunun çözümünde izlenmesi gereken yöntem ve dikkat edilmesi gereken hususlar nelerdir?.....</i>	226
166. <i>Hukukî bir araştırmada ve yazmada nelere dikkat edilmelidir? Bu konuda hareket noktası ne olmalıdır?.....</i>	228
167. <i>Hukukî bir metinde ön hazırlık veya araştırma genel olarak nasıl yapılmalıdır? .....</i>	228
168. <i>Somut olarak bir dilekçe yazarken temel olarak nelere dikkat edilmelidir? .....</i>	229
169. <i>Yargı organlarına verilecek dilekçeler, normal bir dilekçeye göre farklılık göstermekte midir? .....</i>	229
170. <i>Bir mahkeme kararının yazımında temel olarak nelere dikkat edilmelidir?.....</i>	230
171. <i>Bir hukukî bilimsel çalışmanın yazımında temel olarak nelere dikkat edilmelidir? .....</i>	232
172. <i>Yazım dışında, özellikle hukukta sözlü ifadenin ve anlatımın önemi nedir?.....</i>	233
173. <i>Sözlü ifadede dikkate edilmesi gereken temel noktalar nelerdir?.....</i>	234
174. <i>Hukukla mantık arasında nasıl bir ilişki vardır?.....</i>	236
175. <i>Hukuk ve matematik arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır? .....</i>	238
§ 11. HUKUKÇU KİMLİĞİ VE HUKUK ETİĞİ	239
176. <i>Hukuk fakültesi mezunu olmak, gerçekten hukukçu olmak demek midir?.....</i>	239
177. <i>Hukuk fakültesi mezunlarının temel meslek alanları nelerdir? .....</i>	240
178. <i>Hukuk eğitiminin temel aşamaları nelerdir? .....</i>	241
179. <i>Hukuk ve hukukçu bakımından etik değerler neden önemlidir? .....</i>	242
180. <i>Hukukçunun toplum içindeki görevi nedir?.....</i>	245
181. <i>Hukukta bazı adli geleneklerin bu etik değerlerle ilgisi var mıdır? .....</i>	246

---

§ 12. PRATİK ÇALIŞMALAR VE UYGULAMALAR	249
I. ÇÖZÜMÜ VERİLMİŞ OLAN PRATİK ÇALIŞMALAR	249
II. ÇÖZÜMÜ VERİLMEMİŞ OLAN PRATİK ÇALIŞMALAR	271
III. TEST SORULARI.....	307